

۱۶-۱- پرداخت نقدی

۱۶-۱-۱- اسکناس و مسکوک

پول نقد به صورت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص، شناخته‌شده‌ترین ابزار پرداخت می‌باشد که توسط آن تسویه مبادلات بدون نیاز به هیچ‌گونه نهاد واسطه‌ای انجام‌پذیر است. با لحاظ کردن ایران‌چک‌های بانک مرکزی در آمار اسکناس و مسکوک منتشر شده، کل مبلغ اسکناس و مسکوک منتشره در سال ۱۳۹۴ به ۴۸۷/۶ هزار میلیارد ریال رسید. رقم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص (با احتساب ایران‌چک بانک مرکزی) با ۵/۷ درصد افزایش از ۳۵۱/۷ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۳ به ۳۷۱/۹ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۴ رسید. بر این اساس، نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) معادل ۳/۳ درصد بود که ۰/۲ واحد درصد نسبت به سال ۱۳۹۳ افزایش نشان می‌دهد. سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از نقدینگی در پایان سال ۱۳۹۴ با ۰/۸ واحد درصد کاهش نسبت به پایان سال قبل به ۳/۷ درصد رسید. همچنین، سهم آن از پول با ۱/۹ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۲۷/۲ درصد رسید. مبلغ اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۴ معادل ۴۷۲۱ هزار ریال بود که نسبت به سال قبل ۴/۵ درصد افزایش داشت.

بانک مرکزی با اتخاذ رویکردهای استاندارد مبتنی بر مدیریت ریسک و نظارت همه‌جانبه بر سامانه‌های مختلف نظام پرداخت الکترونیکی، زمینه نظارت داده‌محور را تقویت نمود. در این خصوص، توسعه شبکه پرداخت الکترونیکی کشور (شاپرک)، استقرار کامل سامانه مدیریت یکپارچه چک (چکاوک)، راه‌اندازی سامانه صدور یکپارچه الکترونیکی دسته‌چک (صیاد)، توسعه سامانه مرکز کنترل و نظارت اعتباری (مکنا)، راه‌اندازی عملیاتی و توسعه سامانه یکپارچه استعلامات مالی (سیام)، راه‌اندازی پروژه نظام مدیریت امنیت داده‌ها (نماد)، توسعه سامانه نظام هویت‌سنجی الکترونیکی بانکی (نهاب)، بازنویسی هسته واریز مستقیم سامانه پایا مطابق با استانداردهای بین‌المللی و توسعه سامانه یکپارچه بانک مرکزی (نسیم) از گام‌های موثری بود که در سال ۱۳۹۴ با هدف ایجاد تحول اساسی در رویکرد نظارتی و پایش کلیه مبادلات بین‌بانکی کشور برداشته شد. همچنین در این سال، با توجه به توافق هسته‌ای کشور و فراهم شدن زمینه‌های گسترش تعاملات بین‌المللی در حوزه پولی، ارزی و بانکی، بانک مرکزی ضمن راه‌اندازی مجدد سامانه پیام‌رسان مالی (سوئیفت)، پروژه توسعه پرداخت‌های برون‌مرزی را طراحی نمود.

جدول ۱۶-۱- اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۳۹۳	۵/۳	۲۹/۱	۴/۵	۳/۱	۴۵۱۷
۱۳۹۴	۵/۷	۲۷/۲	۳/۷	۳/۳	۴۷۲۱

۱۶-۱-۲- سپرده‌های دیداری

۱۲۶۳۳ هزار ریال بود که نسبت به سال ۱۳۹۳، ۱۴/۹ درصد افزایش داشت. در سال ۱۳۹۴، با افزایش اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و سپرده‌های دیداری، بر شدت رشد حجم پول افزوده شد. حجم پول با ۱۳/۲ درصد رشد از ۱۲۰۷/۶ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۳ به ۱۳۶۷/۰ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۴ رسید.

میزان سپرده‌های دیداری در پایان سال ۱۳۹۴ به ۹۹۵/۱ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال ۱۳۹۳، ۱۶/۳ درصد افزایش داشت. نسبت سپرده‌های مزبور به پول، نقدینگی و تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در سال مورد بررسی به ترتیب ۷۲/۸، ۹/۸ و ۸/۹ درصد بود. میزان سپرده دیداری به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۴ مبلغ

جدول ۱۶-۲- سپرده‌های دیداری و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۳۹۳	-۰/۷	۷۰/۹	۱۰/۹	۷/۶	۱۰۹۹۳
۱۳۹۴	۱۶/۳	۷۲/۸	۹/۸	۸/۹	۱۲۶۳۳

۱۶-۲- نظام تصفیه چک

چک‌های مبادله شده در سامانه چکاوک و اتاق پایاپای اسناد بانکی به ترتیب با ۲/۸ و ۳۰/۲ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۱۲۲/۶ میلیون فقره به ارزش ۱۶۹۹۳/۷ هزار میلیارد ریال رسید. بر این اساس، میانگین مبلغ هر مبادله انجام شده از این طریق در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۳۸۶۶۷ هزار ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل (۱۹۳۰۴۲ هزار ریال) به میزان ۲۸/۲ درصد کاهش نشان می‌دهد. همچنین، تعداد و ارزش مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۴ به ترتیب ۱/۶ برگ و ۲۱۵۷۳۰ هزار ریال بود. نسبت ارزش کل مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به تولید ناخالص داخلی (به قیمت جاری) در سال ۱۳۹۴ معادل ۱/۵ بود که در مقایسه با سال قبل (۲/۲) کاهش نشان می‌دهد.

با عملیاتی شدن سامانه چکاوک به عنوان زیرساخت پردازش نظام‌مند الکترونیکی چک و اسناد بانکی از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ و جایگزینی تدریجی آن با اتاق پایاپای اسناد بانکی کشور تا پایان خرداد ماه ۱۳۹۴، عملیات پایاپای اسناد بانکی از تیر ماه صرفاً از طریق سامانه مزبور انجام پذیرفت. بر این اساس در سال ۱۳۹۴، تعداد چک‌های تحویلی به اتاق پایاپای اسناد بانکی با ۹۷/۰ درصد کاهش در مقایسه با سال ۱۳۹۳ به ۳/۲ میلیون فقره رسید و مجموع ارزش اسناد مبادله شده از این طریق نیز با ۹۸/۴ درصد کاهش نسبت به سال گذشته به رقم ۲۶۰/۹ هزار میلیارد ریال محدود شد. در مقابل، تعداد ۱۱۹/۴ میلیون فقره انواع چک به ارزش ۱۶۷۳۲/۸ هزار میلیارد ریال در سامانه چکاوک مبادله شد. در مجموع، تعداد و ارزش کل

جدول ۱۶-۳- تعداد و ارزش مبادلات با انواع چک

درصد تغییر	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		درصد تغییر	تعداد (میلیون برگ)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳		۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۱۲۱/۶	۱۶۷۳۲/۸	۷۵۵۱/۹	۴۵۷/۶	۱۱۹/۴	۲۱/۴	سامانه چکلوک
-۹۸/۴	۲۶۰/۹	۱۶۷۷۹/۰	-۹۷/۰	۳/۲	۱۰۴/۶	اتاق پایاپای اسناد بانکی
-۳۰/۲	۱۶۹۹۳/۷	۲۴۳۳۰/۹	-۲/۸	۱۲۲/۶	۱۲۶/۰	جمع کل

۱۶-۳- نظام پرداخت الکترونیکی

کارت‌های صادر شده به ازای هر فرد در پایان سال ۱۳۹۴ به ۴/۲ کارت رسید که نسبت به رقم سال قبل (۴/۳ کارت) اندکی کاهش یافت.

۱۶-۳-۱- توسعه ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

در سال ۱۳۹۴، تعداد کارت‌های صادر شده توسط شبکه بانکی کشور با ۰/۹ درصد کاهش به ۳۳۰/۹ میلیون عدد رسید. از این تعداد، معادل ۶۴/۳ درصد (۲۱۲/۹ میلیون عدد) کارت برداشت (کارت بدهی)، ۳۵/۲ درصد (۱۱۶/۳ میلیون عدد) کارت‌های پیش‌پرداخته (خرید/هدیه) و تنها ۰/۵ درصد (۱/۶ میلیون عدد) کارت اعتباری بود. بدین ترتیب، تعداد

جدول ۱۶-۴- تعداد ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

درصد تغییر	پایان سال		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
-۰/۹	۳۳۰۸۵۱	۳۳۳۸۹۱	کارت‌بانک‌ها (هزار)
۸/۸	۴۳۹۲۴	۴۰۳۶۹	خودپردازها
۱۹/۲	۴۴۳۳۶۶۶	۳۷۲۱۰۲۳	پایانه‌های فروش
۹/۷	۷۱۶۹۹	۶۵۳۳۷	پایانه‌های شعب

جدول ۱۶-۵- ترکیب کارت‌های بانکی صادره توسط شبکه بانکی

تغییر سهم (واحد درصد)	سهم (درصد)		رشد (درصد)	تعداد (هزار)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳		۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۲/۵	۶۴/۳	۶۶/۸	-۴/۵	۲۱۲۸۹۱	۲۲۳۰۱۵	کارت برداشت
۰/۰	۰/۵	۰/۵	-۲/۸	۱۶۳۷	۱۶۸۴	کارت اعتباری
-۲/۵	۳۵/۲	۳۲/۷	۶/۵	۱۱۶۳۲۳	۱۰۹۱۹۳	کارت‌های پیش‌پرداخته

در گسترش بیشتر پرداخت‌های الکترونیکی در سطح کشور است. در پایان سال ۱۳۹۴، نسبت تعداد کارت‌های صادره به ازای هر دستگاه خودپرداز، پایانه شعب و پایانه فروش به ترتیب ۷۵۳۲، ۴۶۱۴ و ۷۵ کارت بود.

تعداد دستگاه‌های خودپرداز طی سال ۱۳۹۴ با ۸/۸ درصد رشد به ۴۳۹۲۴ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های شعب نیز که برای دریافت یا انتقال الکترونیکی وجه از طریق کارت در داخل شعب بانک‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، با ۹/۷ درصد افزایش به ۷۱۶۹۹ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های فروش طی این سال رشد ۱۹/۲ درصدی را تجربه کرد و به ۴۴۳۳۷ هزار دستگاه رسید. رشد بیشتر تعداد پایانه‌های فروش در مقایسه با خودپردازها نشان‌دهنده جهت‌گیری مناسب شبکه بانکی کشور

۱۶-۳-۲- گسترش مبادلات الکترونیکی

در سال ۱۳۹۴، تعداد و مبلغ کل مبادلات انجام شده در پایانه‌های الکترونیکی کشور به ترتیب به ۱۵۶۳۰ میلیون تراکنش و ۳۰۳۱۸ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد تراکنش‌های انجام شده

فصل ۱۶ - نظام‌های پرداخت

یافت. در سال مورد بررسی، تعداد کل تراکنش‌های انجام شده به ازای هر کارت ۴۷/۲ تراکنش بود که نسبت به سال گذشته (۳۸/۳ تراکنش)، افزایش داشت. تعداد تراکنش‌های انجام شده به ازای هریک از دستگاه‌های خودپرداز، پایانه فروش و پایانه شعب طی این سال به ترتیب ۱۱۵۲۷۰، ۱۷۳۳ و ۳۹۳۳ تراکنش بود. بر این اساس، میانگین مبلغ هر تراکنش انجام شده در خودپردازها، پایانه‌های فروش و پایانه‌های شعب به ترتیب ۲۷۱۰، ۱۲۵۶ و ۱۹۱۴۰ هزار ریال بود.

از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال مزبور نسبت به سال ۱۳۹۳ به ترتیب از رشدی معادل ۳/۲ و ۴۰/۹ درصد برخوردار بود. ارزش تراکنش‌ها در پایانه‌های مزبور نیز به ترتیب معادل ۲/۰ و ۱۰/۵ درصد طی دوره مورد نظر افزایش یافت. در این دوره، تعداد و ارزش مبادلات انجام شده در پایانه‌های شعب به ترتیب ۱۱/۱ و ۰/۲ درصد افزایش یافت. همچنین، تعداد و ارزش تراکنش‌های انجام شده از طریق «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» به ترتیب ۲۰/۰ و ۳۹/۲ درصد افزایش

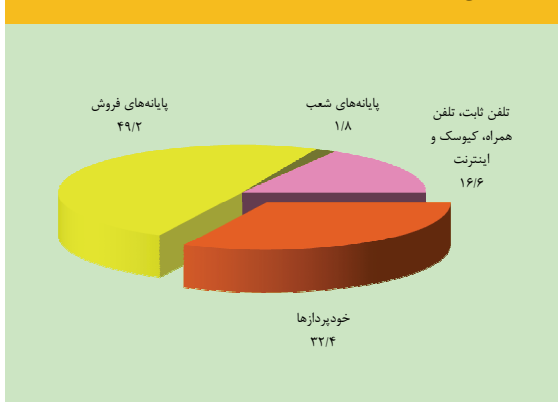
جدول ۱۶-۶- تعداد و ارزش تراکنش‌های پایانه‌های الکترونیکی کشور

رشد(درصد)	مبلغ تراکنش‌ها(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		کل تراکنش‌ها
	۱۳۹۴	۱۳۹۳		۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۵/۷	۳۰۳۱۸	۲۸۶۹۳	۲۲/۳	۱۵۶۳۰	۱۲۷۸۳	کل تراکنش‌ها
۲/۰	۱۳۷۲۱	۱۳۴۵۷	۳/۲	۵۰۶۳	۴۹۰۸	خودپرداز
۱۰/۵	۹۶۵۴	۸۷۳۹	۴۰/۹	۷۶۸۴	۵۴۵۳	پایانه فروش
۰/۲	۵۳۹۸	۵۳۸۷	۱۱/۱	۲۸۲	۲۵۴	پایانه شعب
۳۹/۲	۱۵۴۵	۱۱۱۰	۲۰/۰	۲۶۰۱	۲۱۶۷	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت

به این ابزارها در سراسر کشور، بر سهم تعداد تراکنش‌های الکترونیکی افزوده شده و نقش پول نقد در مبادلات کاهش بیشتری یابد.

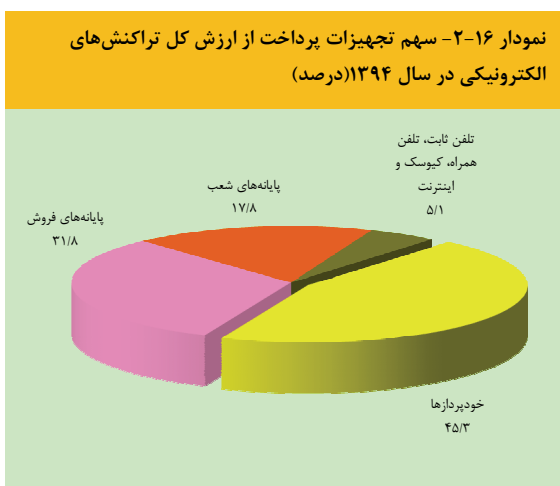
در سال ۱۳۹۴، سهم خودپردازها از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی انجام شده به ترتیب ۳۲/۴ و ۴۵/۳ درصد و سهم پایانه‌های فروش از تعداد و ارزش این تراکنش‌ها به ترتیب ۴۹/۲ و ۳۱/۸ درصد بود. در این سال به ترتیب معادل ۶/۰، ۰/۲ و ۰/۳ واحد درصد از سهم تعدادی تراکنش‌های خودپردازها، پایانه‌های شعب و تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت کاسته شد و بر سهم تعدادی تراکنش‌های پایانه‌های فروش افزوده شد. کاهش سهم تعدادی خودپردازها و در مقابل، افزایش سهم تعدادی پایانه‌های فروش از تعداد کل تراکنش‌ها نشان‌دهنده افزایش اقبال عمومی به استفاده از ابزارهای نوین پرداخت در معاملات روزانه افراد است. انتظار می‌رود با گسترش بیشتر کارت‌های اعتباری و کارت‌های پیش‌پرداخته و دسترسی

نمودار ۱۶-۱- سهم تجهیزات پرداخت از تعداد کل تراکنش‌های الکترونیکی در سال ۱۳۹۴ (درصد)

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۴

ترتیب با ۲۱/۴ و ۱۰/۵ درصد رشد به ۶۳۶۹ و ۹۶۵۴ هزار میلیارد ریال رسید. در سال مورد بررسی، پایانه‌های فروش بیشترین سهم از تعداد و ارزش تراکنش‌های بین‌بانکی (به ترتیب ۵۶/۹ و ۴۹/۶ درصد) را به خود اختصاص دادند. بر این اساس، تعداد کل تراکنش‌های بین‌بانکی در مرکز شتاب با ۲۸/۷ درصد رشد به ۱۳۵۱۱ میلیون تراکنش و ارزش این مبادلات نیز با ۱۷/۲ درصد رشد نسبت به سال ۱۳۹۳ به ۱۹۴۵۳ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۴ رسید.

در سال مورد بررسی، سهم پایانه‌های شعب از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌ها به ترتیب معادل ۱/۸ و ۱۷/۸ درصد بود. پایانه‌های شعب عمده‌تأ برای نقل و انتقال الکترونیکی وجوه از طریق کارت بانکی در میان حساب‌های مختلف هر بانک و نیز انتقال بین‌بانکی وجوه به کار می‌رود.

سهم بالایی از تراکنش‌های الکترونیکی در سطح شبکه بانکی کشور، تراکنش‌های بین‌بانکی است که از طریق شبکه مبادلات الکترونیکی بین‌بانکی (شتاب) انجام می‌گیرد. سهم مرکز شتاب از مجموع تعداد و ارزش تراکنش‌های انجام شده در شبکه بانکی طی سال ۱۳۹۴ به ترتیب معادل ۸۶/۴ و ۶۴/۲ درصد بود که نسبت به ارقام مشابه سال گذشته (۸۲/۱ و ۵۷/۹ درصد) افزایش نشان می‌دهد. تعداد تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال ۱۳۹۴ به ترتیب با ۱۱/۹ و ۴۰/۹ درصد رشد نسبت به پایان سال ۱۳۹۳ به ۳۱۶۷ و ۷۶۸۴ میلیون تراکنش رسید. همچنین در این دوره، ارزش تراکنش‌های بین‌بانکی ابزارهای مورد اشاره به

جدول ۱۶-۷- تعداد و ارزش تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب

رشد(درصد)	ارزش مبادلات(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳		۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۱۷/۲	۱۹۴۵۳	۱۶۶۰۱	۲۸/۷	۱۳۵۱۱	۱۰۴۹۹	کل مبادلات شتاب(۱)
۲۱/۴	۶۳۶۹	۵۲۴۷	۱۱/۹	۳۱۶۷	۲۸۳۲	خودپردازها
۱۰/۵	۹۶۵۴	۸۷۳۹	۴۰/۹	۷۶۸۴	۵۴۵۳	پایانه‌های فروش
۳۱/۱	۳۴۳۰	۲۶۱۵	۲۰/۱	۲۶۶۰	۲۲۱۴	سایر(تلفن ثابت، تلفن همراه، اینترنت، کیوسک و شعبه)

۱- ارقام شتاب شامل ارقام سحاب نیز بوده و در آمار کل تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور منظور شده است.

۱۶-۴- نظام تصفیه و تسویه الکترونیکی

۱۶-۴-۱- سحاب

کارت‌های برداشت بانکی است. در سال ۱۳۹۴، معادل ۸۶۰ میلیون مورد انتقال وجه در شبکه بانکی از طریق خودپرداز بانک‌های متصل به سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب)

یکی از خدمات عمده مرکز شتاب، انتقال آنی وجه از طریق سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) با استفاده از

۱۴/۸ درصد و سهم آنها از ارزش کل این تراکنش‌ها به ترتیب ۶۵/۴، ۲۴/۰ و ۱۰/۶ درصد بود. بر این اساس در سال ۱۳۹۴، تعداد ۱۰۶۰ میلیون فقره انتقال بین‌بانکی وجه با ارزش ۷۸۱۳ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه سحاب در شبکه بانکی صورت گرفت. براساس روند موجود، پیش‌بینی می‌شود با توسعه این خدمت در سطح شبکه بانکی، در آینده استفاده از حواله‌های الکترونیکی گسترش یافته و استفاده از خدمات جایگزین نظیر مبادلات از طریق چک‌های بین‌بانکی، اسکناس و ایران‌چک بانک مرکزی به طور نسبی کاهش یابد.

صورت گرفت که نسبت به سال ۱۳۹۳ معادل ۲۷/۸ درصد رشد نشان می‌دهد. همچنین، معادل ۴۴/۰ میلیون تراکنش انجام شده در پایانه‌های شعب بانک‌های کشور در سال ۱۳۹۴ برای انتقال الکترونیکی وجوه بین بانک‌های مختلف از طریق سحاب بود. تعداد مبادلات انجام شده با استفاده از اینترنت و کیوسک برای انتقال وجه از طریق این سامانه نیز در سال مزبور نسبت به سال قبل ۶۹/۴ درصد افزایش داشت. سهم خودپردازها، پایانه‌های شعب و اینترنت و کیوسک از تعداد کل تراکنش‌های انجام شده از طریق سحاب به ترتیب ۸۱/۱، ۴/۱ و

جدول ۱۶-۸- تعداد و ارزش انتقال بین‌بانکی وجوه از طریق سحاب

رشد (درصد)	ارزش مبادلات (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد تراکنش‌ها (میلیون عدد)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳		۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۲۷/۷	۷۸۱۳	۶۱۱۸	۳۲/۷	۱۰۶۰	۷۹۹	کل مبادلات سحاب
۲۴/۵	۵۱۱۲	۴۱۰۷	۲۷/۸	۸۶۰	۶۷۳	خودپردازها
۲۵/۲	۱۸۷۳	۱۴۹۶	۳۰/۱	۴۴	۳۴	پایانه‌های شعب
۶۰/۷	۸۲۸	۵۱۵	۶۹/۴	۱۵۷	۹۲	اینترنت و کیوسک

۱۶-۴-۲- ساتنا

رسید. تعداد و ارزش مبادلات بانک به بانک نیز به ترتیب از رشد ۴۷/۰ و ۵۷/۱ درصدی برخوردار شد. همچنین، تعداد و ارزش تسویه نتیجه پایایی سیستم‌ها به ترتیب با ۱/۷ و ۳/۸ درصد افزایش به ۲۵۵ هزار تراکنش به مبلغ ۲۶۶۸۸ هزار میلیارد ریال رسید. سهم عمده تعداد تراکنش‌های سامانه ساتنا در سال ۱۳۹۴ مربوط به مبادلات مشتری به مشتری و سهم عمده ارزش مبادلات این سامانه مربوط به تسویه نتیجه پایایی سیستم‌ها (به ترتیب معادل ۹۵/۱ و ۴۸/۰ درصد) بود.

در سال ۱۳۹۴، تعداد کل مبادلات انجام شده در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا) به عنوان زیرساخت اصلی پرداخت‌های کلان با افزایش ۲۲/۰ درصدی نسبت به سال گذشته به ۷/۸ میلیون تراکنش و مبلغ آن با رشد ۲۵/۱ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۳ به ۵۵۵۵۵ هزار میلیارد ریال رسید. بر این اساس در سال ۱۳۹۴، تعداد مبادلات مشتری به مشتری با ۲۲/۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۷/۴ میلیون فقره و ارزش این مبادلات با ۵۲/۶ درصد افزایش به ۱۷۴۱۵ هزار میلیارد ریال

جدول ۱۶-۹- تعداد و مبلغ مبادلات در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا)

رشد (درصد)	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد (هزار)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳		۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۵۷/۱	۱۱۴۵۲	۷۲۸۸	۴۷/۰	۱۲۷	۸۶	بانک به بانک
۵۲/۶	۱۷۴۱۵	۱۱۴۱۳	۲۲/۵	۷۳۷۵	۶۰۲۰	مشتری به مشتری
۳/۸	۲۶۶۸۸	۲۵۷۱۳	۱/۷	۲۵۵	۲۵۰	تسویه نتیجه پایایی سیستم‌ها (شتاب، اتاق پایایی اسناد بانکی و پایا)
۲۵/۱	۵۵۵۵۵	۴۴۴۱۴	۲۲/۰	۷۷۵۷	۶۳۵۶	جمع (۱)

۱- این ارقام شامل اسناد پوششی و مبادلات تسویه‌ای بانک مرکزی نمی‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۴

طریق سامانه پایا در قالب دستور پرداخت واریز مستقیم انجام شد که در مقایسه با سال قبل تعداد این مبادلات از رشد ۲۶/۵ درصدی و ارزش آنها به دلیل اعمال سقف ۵۰۰ میلیون ریالی برای این نوع تراکنش‌ها^(۱) و انتقال تراکنش‌های با مبالغ بیش از ۵۰۰ میلیون ریال از پایا به ساتنا با کاهش ۳۳/۹ درصدی مواجه شد. همچنین، تعداد ۱۶۳۱ میلیون تراکنش به ارزش ۱۰۲۴۸ هزار میلیارد ریال مربوط به تراکنش‌های شاپرک در این سامانه تصفیه شد. به این ترتیب، در این سال معادل ۱۶۶۴ میلیون مبادله به ارزش ۱۲۲۳۲/۰ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا انجام شد که نسبت به پایان سال ۱۳۹۳ به ترتیب ۳۱/۸ و ۰/۴ درصد افزایش داشت. دلیل کاهش شتاب رشد ارزش کل مبادلات سامانه پایا، اعمال سقف ۵۰۰ میلیون ریالی برای هر تراکنش دستور پرداخت واریز مستقیم و پایانه‌های فروش^(۲) می‌باشد.

۱۶-۴-۳- پایا

سامانه پایاپای الکترونیکی (پایا) به عنوان یکی از زیرساخت‌های مبادلات بین‌بانکی، دستور پرداخت‌های متعدد را از جانب بانک مبدا دریافت، پردازش و به بانک مقصد ارسال می‌نماید. بر این اساس، پس از استقرار کامل شبکه الکترونیکی پرداخت کارتی (شاپرک)، انجام تراکنش‌های انتقال وجه به حساب پذیرندگان و فروشندگان کالاها و خدمات از طریق سامانه پایا انجام پذیرفت. همچنین، امکان صدور دستور پرداخت واریز مستقیم از طریق این سامانه موجب شد تا سامانه پایا در کنار دو سامانه ساتنا و سحاب برای پوشش انواع انتقال وجه الکترونیکی در کشور فعال شود که سامانه‌های ساتنا و پایا برای انتقال‌های حساب به حساب و سامانه سحاب برای انتقال‌های کارت به کارت مورد استفاده قرار گرفتند. براساس ارقام موجود، در سال ۱۳۹۴ تعداد ۳۳/۰ میلیون مبادله به ارزش ۱۹۸۴ هزار میلیارد ریال از

جدول شماره ۱۶-۱۰- تعداد و ارزش تراکنش‌های پایا

رشد(درصد)	مبلغ(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد(میلیون)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳		۱۳۹۴	۱۳۹۳	
-۳۳/۹	۱۹۸۴	۳۰۰۰	۲۶/۵	۳۳	۲۶	دستور پرداخت واریز مستقیم
۱۱/۵	۱۰۲۴۸	۹۱۸۷	۳۱/۹	۱۶۳۱	۱۲۳۷	شاپرک
۰/۴	۱۲۲۳۲	۱۲۱۸۷	۳۱/۸	۱۶۶۴	۱۲۶۳	جمع

۱۶-۴-۴- سیما

اقتصادی و دارایی با عاملیت بانک‌های تجارت، سپه و مسکن، ۳۳/۲ هزار میلیارد ریال اوراق بهادار برخی شهرداری‌ها با عاملیت بانک‌های شهر، صادرات ایران و توسعه تعاون و ۲۰ هزار میلیارد ریال اوراق بهادار شرکت ملی نفت ایران با عاملیت بانک ملت بود. همچنین در این سال، معادل ۱۷۰ هزار میلیارد ریال گواهی

پس از معرفی و انتشار اوراق بهادار الکترونیکی از طریق سامانه تسویه اوراق بهادار الکترونیکی (تابا) در سال ۱۳۸۹، پیاده‌سازی زیرسامانه یکپارچه مرکزی اوراق بهادار (سیما) به منظور تمام‌الکترونیکی شدن انتشار اوراق بهادار برای عموم مشتریان بررسی و امکان‌سنجی شده و در سال ۱۳۹۱ عملیاتی شد. بر همین اساس، در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۰۸/۲ هزار میلیارد ریال اوراق بهادار الکترونیکی در سامانه سیما منتشر شد که از این میزان، ۵۵ هزار میلیارد ریال اوراق بهادار وزارت امور

۱- موضوع نامه شماره ۹۳/۲۲۶۴۶۸ مورخ ۱۳۹۳/۸/۲۴ اداره نظام‌های پرداخت بانک مرکزی ج.ا.ی. به بانک‌ها و موسسات اعتباری
 ۲- موضوع نامه شماره ۹۴/۳۵۲۳ مورخ ۱۳۹۴/۱/۱۵ دبیرکل بانک مرکزی ج.ا.ی. به بانک‌ها و موسسات اعتباری

مقابل، سهم ارزشی کل مبادلات الکترونیکی به همین میزان افزایش یافت. بر خلاف سال‌های گذشته که مبادلات با انواع چک بیشترین سهم از ارزش مبادلات را به خود اختصاص می‌داد، در سال ۱۳۹۴ بالاترین سهم از ارزش کل مبادلات به مبادلات مشتری به مشتری سامانه ساتنا (۲۶/۱ درصد) اختصاص داشت. مبادلات خودپردازها در سال ۱۳۹۴ با ۲/۰ درصد افزایش نسبت به سال گذشته، ۰/۴ واحد درصد از رشد ارزش مبادلات را به خود اختصاص داد. بدین ترتیب، سهم خودپردازها از ارزش کل مبادلات با ۰/۶ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۳ به ۲۰/۶ درصد در سال ۱۳۹۴ رسید. سهم ارزش تراکنش‌های انجام شده در سامانه ساتنا (مشتری به مشتری) از کل مبادلات از ۱۶/۹ درصد در سال ۱۳۹۳ به ۲۶/۱ درصد در سال ۱۳۹۴ افزایش یافت. ارزش مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های فروش نیز از ۱۰/۵ درصد افزایش برخوردار شد و سهم آن از ارزش کل مبادلات با ۱/۵ واحد درصد افزایش به ۱۴/۵ درصد در سال ۱۳۹۴ رسید. در سال مورد بررسی، ارزش مبادلات سامانه پایا با ۳۳/۹ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۳، سهمی معادل ۳/۰ درصد از ارزش کل مبادلات انجام شده در شبکه بانکی را به خود اختصاص داد.

سپرده عام الکترونیکی توسط بانک‌های ملت، کشاورزی، صادرات ایران، سپه، پارسیان، رفاه، آینده، توسعه تعاون، گردشگری و کارآفرین منتشر گردید.

۱۶-۵- ارزش کل مبادلات

ارزش اسمی کل مبادلات انجام شده از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۴ با ۱/۱ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۶۶۷۱۱ هزار میلیارد ریال رسید. ارزش واقعی این مبادلات (با احتساب افزایش ۱۱/۹ درصدی شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی) نیز ۱۱/۶ درصد کاهش داشت.

انتشار ایران چک بانک مرکزی موجب افزایش حجم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص شد که به دلیل گردش بدون محدودیت آن در معاملات نقدی و نامشخص بودن تعداد دفعات گردش آن در هر سال، در این محاسبات منظور نشده است. بر خلاف مبادلات انجام شده از طریق انواع چک، مجموع سهم ارزشی مبادلات الکترونیکی در سال ۱۳۹۴ با افزایش همراه بود. بر این اساس، مجموع سهم مبادلات با انواع چک از ارزش کل مبادلات در این سال معادل ۱۰/۶ واحد درصد کاهش و در

جدول ۱۶-۱۱- ارزش کل مبادلات از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور

تغییر در سهم (واحد درصد)	سهم از ارزش کل مبادلات (درصد)		سهم از رشد (واحد درصد)	رشد (درصد)	ارزش (هزار میلیارد ریال)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳			۱۳۹۴	۱۳۹۳	
-۱۰/۶	۲۵/۵	۳۶/۱	-۱۰/۹	-۳۰/۲	۱۶۹۹۴	۲۴۳۳۱	انواع چک (۱)
۰/۶	۲۰/۶	۲۰/۰	۰/۴	۲/۰	۱۳۷۲۱	۱۳۴۵۷	خودپردازها
۱/۵	۱۴/۵	۱۳/۰	۱/۴	۱۰/۵	۹۶۵۴	۸۷۳۹	پایانه‌های فروش
۰/۱	۸/۱	۸/۰	۰/۰	۰/۲	۵۳۹۸	۵۳۸۷	پایانه‌های شعب
۰/۷	۲/۳	۱/۶	۰/۶	۳۹/۲	۱۵۴۵	۱۱۱۰	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت
۹/۲	۲۶/۱	۱۶/۹	۸/۹	۵۲/۶	۱۷۴۱۵	۱۱۴۱۳	ساتنا (مشتری به مشتری)
-۱/۴	۳/۰	۴/۴	-۱/۵	-۳۳/۹	۱۹۸۴	۳۰۰۰	پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم)
	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰		-۱/۱	۶۶۷۱۱	۶۷۴۳۷	کل مبادلات (اسمی)
				-۱۱/۶	۲۹۳۲۹	۳۳۱۸۱	کل مبادلات (واقعی) (۲)

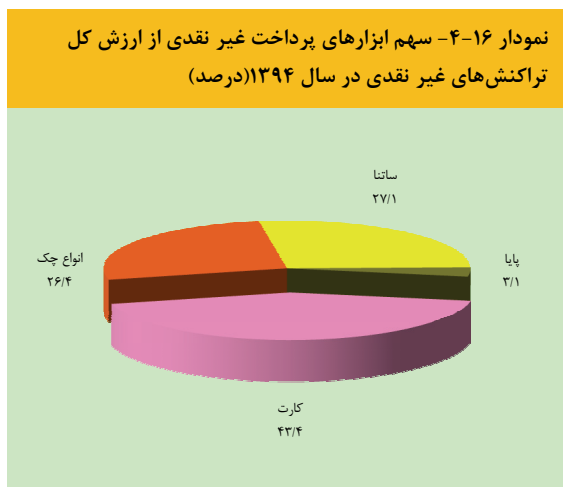
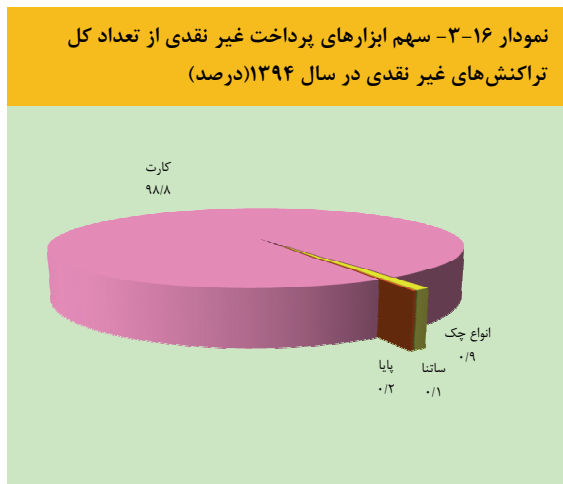
۱- این ارقام تنها شامل مبادلات بین بانک‌های مختلف در اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل ارقام درون بانکی نمی‌شود.
 ۲- برای محاسبه ارقام واقعی از شاخص قیمت مصرف‌کننده (۱۳۹۰=۱۰۰) استفاده شده است.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۴

ارزشی مبادلات انواع چک و پایا کاسته شد و به همین میزان بر سهم ارزشی مبادلات با کارت‌های بانکی و ساتنا افزوده شد.

۱۶-۶- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی

توسعه بانکداری الکترونیکی و گسترش ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی در سال ۱۳۹۴ منجر به کاهش ۰/۳ واحد درصدی سهم مبادلات انواع چک و در مقابل، افزایش ۰/۳ واحد درصدی سهم کارت‌های بانکی از تعداد کل مبادلات غیر نقدی شد. به این ترتیب، در سال مزبور از تعداد کل مبادلات غیر نقدی، ۹۸/۸ درصد به کارت‌های بانکی، ۰/۹ درصد به انواع چک و ۰/۳ درصد به دو سامانه پایا و ساتنا اختصاص داشت. میانگین ارزش هر تراکنش کارتی در این سال معادل ۲۰۹۶ هزار ریال بود که موجب شد سهم این نوع تراکنش‌ها از ارزش کل تراکنش‌های غیر نقدی در سطح ۴۳/۴ درصد محدود شود. در مقابل، با توجه به میانگین بالای ارزش هر تراکنش برای انواع چک (۱۳۸/۷ میلیون ریال)، سهم آن از ارزش کل تراکنش‌های غیر نقدی ۲۶/۴ درصد بود.

در سال ۱۳۹۴، تسویه وجوه مشتریان در ساتنا ۰/۱ درصد از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی را به خود اختصاص داد. لیکن از آنجا که مبادلات ساتنا عموماً به صورت وجوه عمده با متوسط ارزش بالا برای هر تراکنش (۲۳۶۱/۲ میلیون ریال) صورت گرفته است، مبادلات انجام شده سهمی معادل ۲۷/۱ درصد از ارزش کل تراکنش‌های غیر نقدی را به خود اختصاص داد. در سال مورد بررسی، در مجموع ۱۲/۷ واحد درصد از سهم

جدول ۱۶-۱۲- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی

متوسط ارزش هر تراکنش (هزار ریال)	سهم از ارزش (درصد)		سهم از تعداد (درصد)		
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۲۰۹۶	۲۴۸۸	۲۴۸۸	۴۳/۴	۴۰/۲	کارت (۱)
۱۳۸۶۶۷	۱۹۳۰۴۲	۱۹۳۰۴۲	۲۶/۴	۳۷/۶	انواع چک (۲)
۲۳۶۱۲۴۹	۱۸۹۶۰۵۴	۱۸۹۶۰۵۴	۲۷/۱	۱۷/۶	ساتنا (مشتری به مشتری)
۶۰۶۶۴	۱۱۶۰۶۱	۱۱۶۰۶۱	۳/۱	۴/۶	پایا (دستور پرداخت و اریز مستقیم)
۴۷۷۲	۶۱۰۴	۶۱۰۴	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	مجموع تراکنش‌های غیر نقدی

۱- شامل تراکنش‌های مربوط به پایانه‌های فروش، شعب، تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک، اینترنت و خودپرداز (به غیر از برداشت وجه نقد) است.
۲- تنها مربوط به چک‌های عادی تحویلی به اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل اسناد درون‌بانکی نمی‌شود.